

Mielikuvat luomu- ja lähiruoasta

Anne Arvola, VTT Biotekniikka

Kehittyvä luomu -seminaari luomutoimijoille. Hanketietopäivä 14.2.2005. Tampere.

alustavia tuloksia projektista:

KULUTTAJIEN JA PÄÄTTÄJIEN KÄSITYKSIÄ LÄHI- JA LUOMURUOASTA

Kuluttajatutkimuskeskuksen, VTT Biotekniikan ja
MTT:n taloustutkimusyksikön yhteistyöhanke
(2003 - 2005)

Hankkeen kesto

01/2003 – 12/2005

Tutkimusryhmä

Tutkimuspäällikkö Johanna Mäkelä, KTK

Tutkija Merja Isoniemi, KTK

Ryhmäpäällikkö Liisa Lähteenmäki, VTT

Tutkija Katariina Roininen, VTT

Tutkija Anne Arvola, VTT

Tutkija Sari Forsman, MTT

Tutkija Jaana Paananen, MTT

Hankkeen vastuullinen johtaja

Tutkimuspäällikkö, VTT Johanna Mäkelä, Kuluttajatutkimuskeskus

Taustaa

Lähiiruoka on melko uusi käsite, jonka määrittelystä asiantuntijatkaan eivät ole yksimielisiä

Jotta lähiiruoka-ajatusta voisi käyttää markkinoinnissa ja pk-yritysten kilpailuvalttina täytyy tietää minkälaisia asioita tähän käsitteeseen liittyy kuluttajien mielissä

Tavoitteet

- Tutkimalla kuluttajien ja päättäjiä käsityksiä lähi- ja luomuruoasta edesauttaa elintarvikealan pk-sektorin toimintaedellytyksiä
- Tuottaa tietoa kuluttajalähtöiseen tuotekehitykseen ja markkinointiin
- Kehittää kuluttajatutkimuksen menetelmiä

Selvitetään mielikuvia ja vertaillaan menetelmiä

- Mitä henkilökohtaisia arvoja, merkityksiä, hyötyjä tai haittoja kuluttajat liittävät lähiruokaan?
- Miten mielikuvat eroavat suhteessa luomuruokaan, tavanomaisesti tuotettuun, kotimaiseen tai ulkomaiseen ruokaan?
- Eroavatko mielikuvat mm. asuinalueen tai tuotteen jalostusasteen mukaan?
- Menetelmien vertailu.
- (MTT: Millä keinoin lähi- ja luomuruoan käyttöä voitaisiin lisätä erityisesti kunnallisissa ateriapalveluissa?)

Menetelmät ja aineistot

NELJÄ LAADULLISTA AINEISTOA

VTT, KTK, MTT kullakin omansa

VTT:n osuus:

- Sana-assosiaatio -haastattelut (n=25) Espoo ja Mikkeli
- Laddering -haastattelut (n=30) Espoo ja Mikkeli

KYSELYT (n= 1695) *Analyysit vasta tekeillä!*

- 1) Kuluttajille 2) Kuntien johdolle 3) Ruokahuoltopäätäjille
- Suunniteltu laadullisten aineistojen pohjalta

Assosiaatiohaastattelujen toteutus

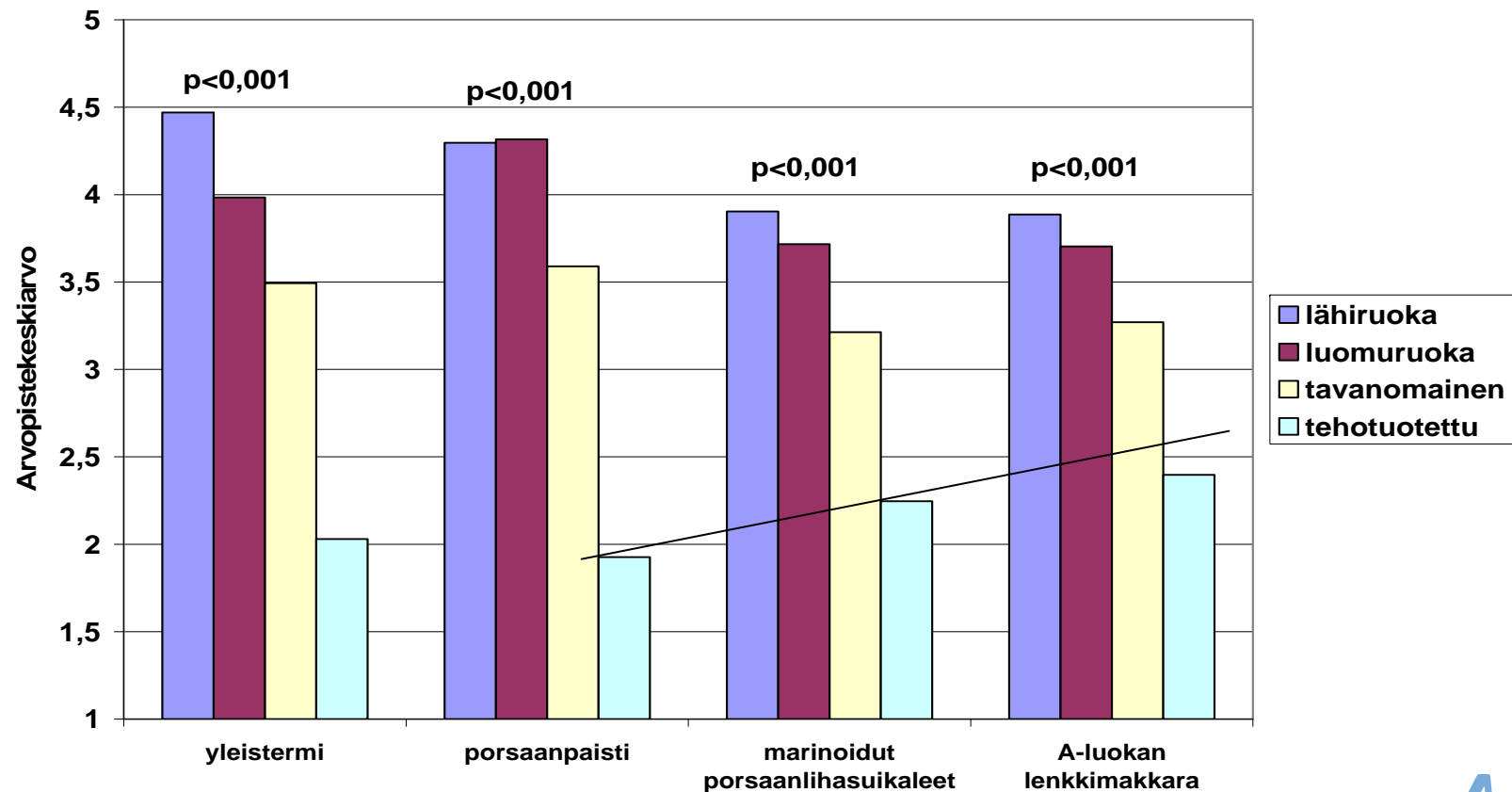
- Osallistujille esitettiin 16 elintarvikkeen kuvausta
- Heitä pyydettiin kirjoittamaan 4 ensimmäisenä mieleen tulevaa mielikuvaa, ajatusta tms.
- ja arvioimaan niiden myönteisyyttä - kielteisyyttä (1 - 5)

Tuotekuvaukset (ärsykkeet)

- Yleistermi (kuten lähiruoka), porsaanliha, marinoidut porsaanlihasuikaleet, A-lk lenkkimakkara
- Jokaisesta tuotetyypistä esitettiin seuraavat versiot: lähellä tuotettu, luomutuotettu, tavanomaisesti tuotettu, tehotuotettu
- (Sarjassa B myös vaihdeltiin tuotantopaikan läheisyyttä)

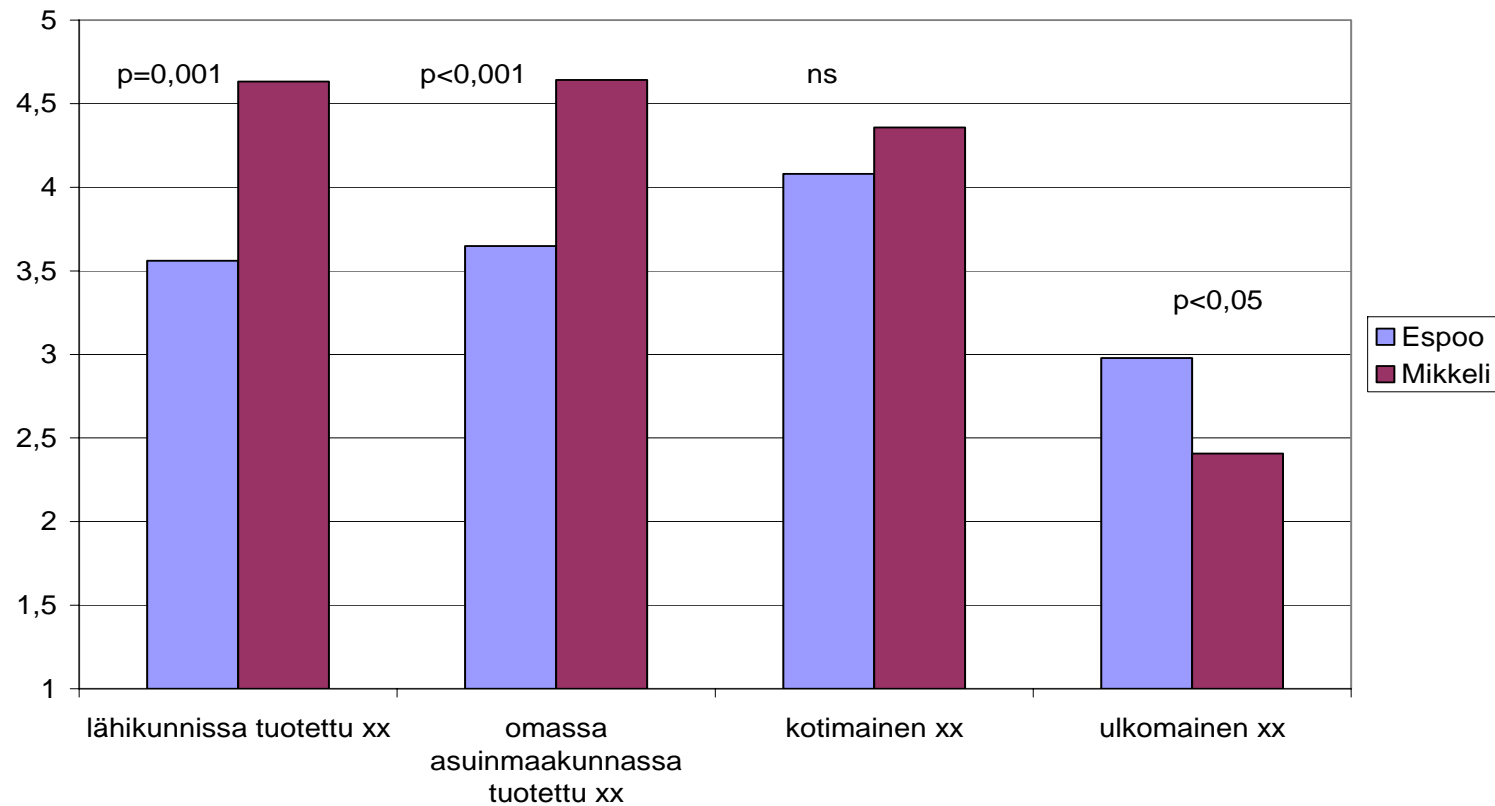
Sarja A

Arvostuspistemäärien keskiarvot

SARJA B

Arvostuspistemäärien erot Mikkelissä ja Espoossa

ASSOSIAATIOHAASTATTELUJEN TULOSPOIMINTOJA

Lähiruoka vs. luomuruoka

- lähinnä ja eniten positiivisia mielikuvia, luomusta enemmän ristiriitaisiakin mielikuvia
- lähiruoka: **tuoreus, paikkakunnan elinvoimaisuus, lyhyet kuljetusmatkat, alkuperän luotettavuus**
- luomuruoka: **puhtaus !!! (tuotanto ja tuote), terveellisyys, hyvä laatu ja maku, ympäristö, eläimet, korkea hinta**
- yhteistä: **perinteinen, pienimuotoinen tuotanto, hyvä laatu**

Lähiruoka vs. tavanomainen

- lähiruoka
- tavanomainen: **saatavuus, hinta, huono laatu, epäterveellisyys, jne.**
- yhteistä: **hyvä laatu, puhtaus, turvallisuus, perinteinen, pienimuotoinen**

Laddering -haastattelujen toteutus

Laddering (n=30) tuoteominaisuus -> seuraus -> arvo

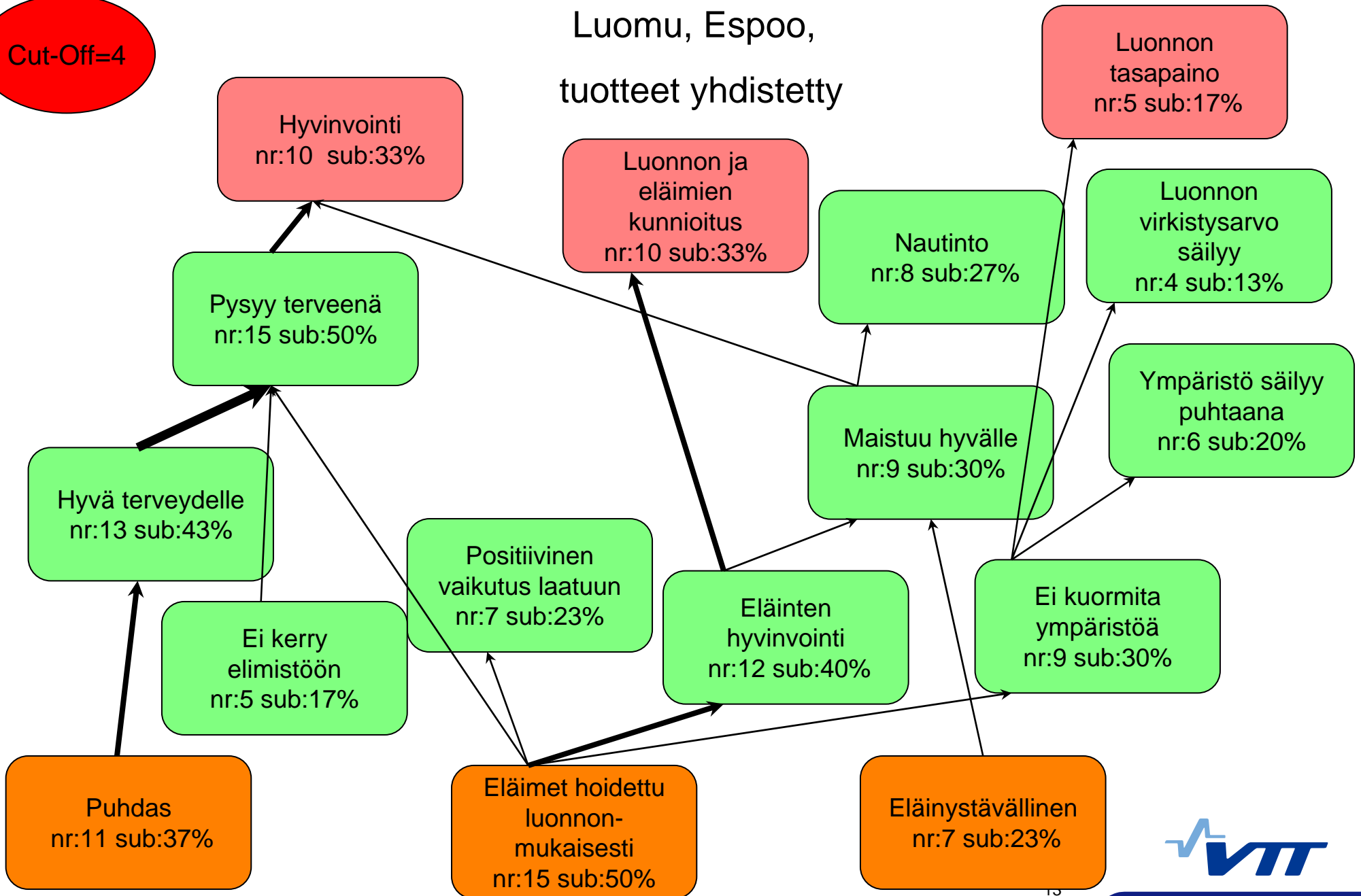
- Henkilökohtaiset haastattelut tuotekuvausten perusteella:
- Tuotekuvaukset: kaksi tuotetyyppiä x neljä "tuotantotapaa"
 - Porsaanpaisti
 - A-luokan lenkkimakkara
- Haastattelun kulku:
 - A) vastaaja järjesti tuotteet valintajärjestykseen
 - B) portaittain etenevät kysymykset

"Miksi valitsisit tämän tuotteen ennen näitä kolmea / kahta ...muuta?" jne...

"Miksion sinulle tärkeää?"

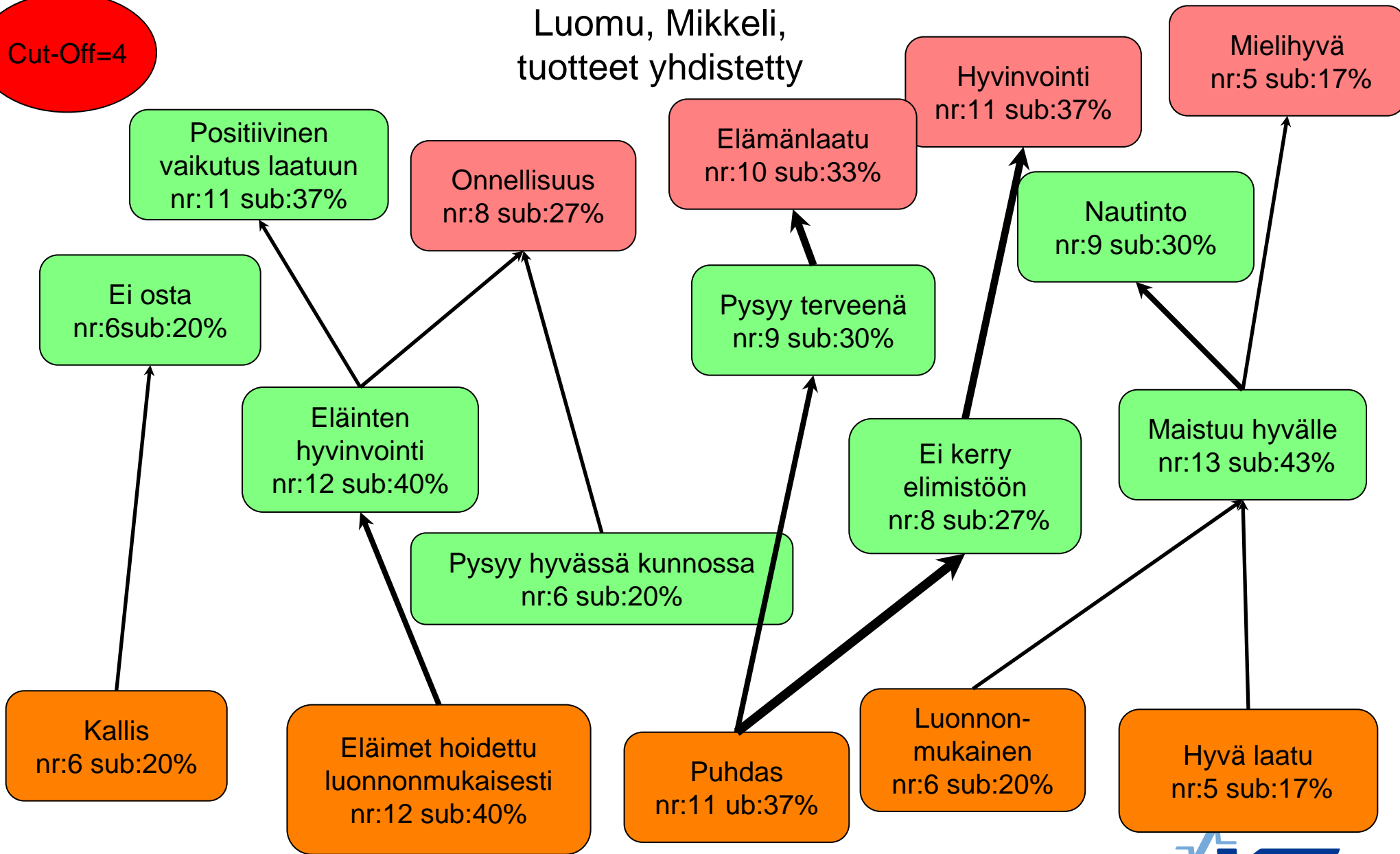
Cut-Off=4

Luomu, Espoo,
tuotteet yhdistetty

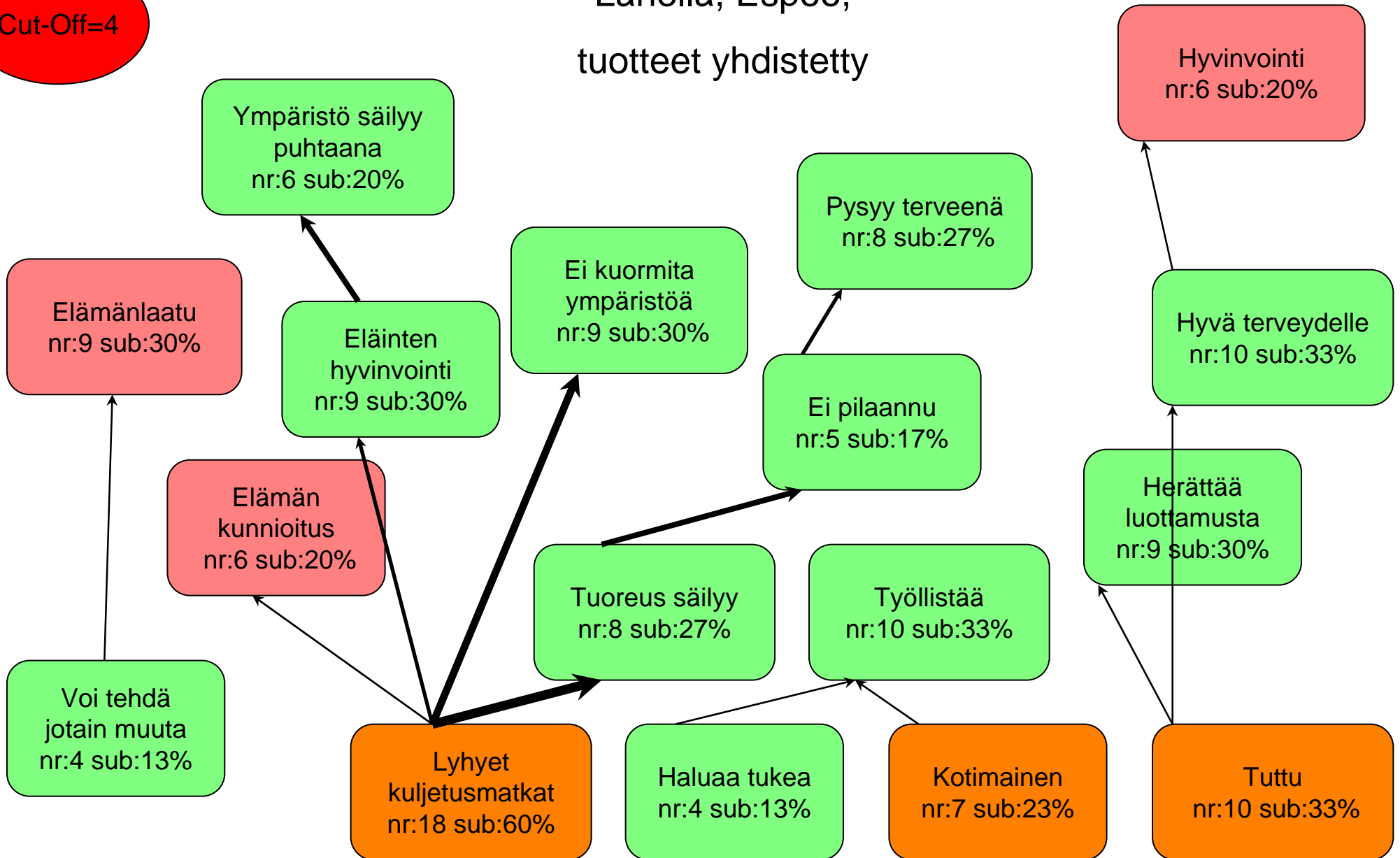
Luomu, Mikkeli, tuotteet yhdistetty

Cut-Off=4

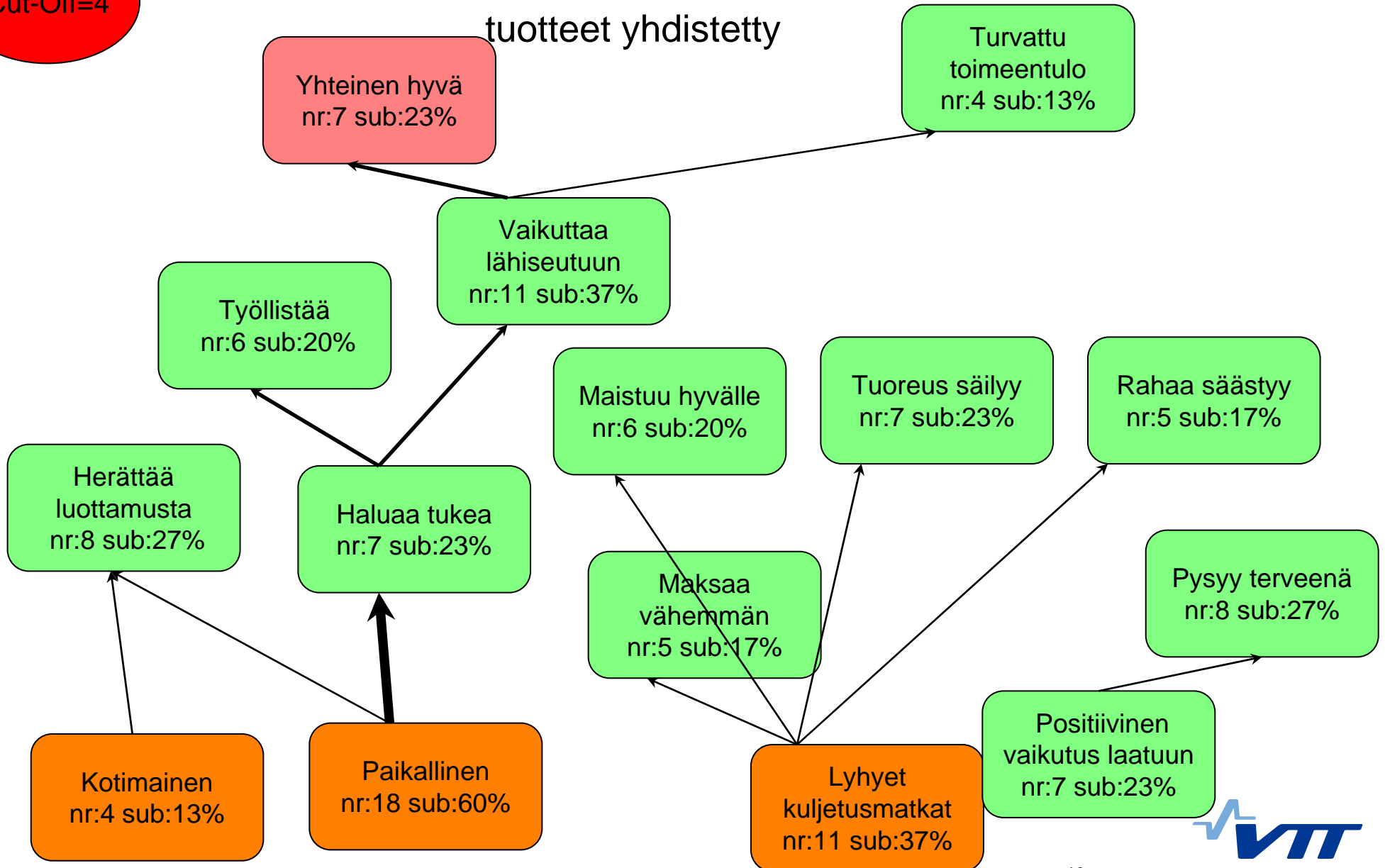
Cut-Off=4

Lähellä, Espoo,
tuotteet yhdistetty

Cut-Off=4

Lähellä, Mikkeli,
tuotteet yhdistetty

Laddering tuloksia

Lähi- ja luomuruoan kognitiiviset kartat

- Paljon samaa, mutta selviä erojakin Mikkelin ja Espoon välillä
 - Yhteistä lähiruokamielikuvissa
 - *Lyhyt kuljetusmatka > tuoreus*
 - *Kotimaisuus > turvallisuus*
 - Mikkelä: Lähiruoka keinona tukea paikallista taloutta
 - Espoo: Yhteys ympäristön hyvinvointiin ja omaan terveyteen
- Sekä lähi- että luomuruokamielikuvissa odotetut hyödyt konkreettisempia, egoistisempia Mikkelissä kuin Espoossa
- *Mikkeli: lyhyt kuljetusmatka > maku, tuoreus*
 - *Espoo: lyhyt kuljetusmatka > ympäristön ja eläinten hyvinvointi*
 - *Mikkeli: eläinten hyvinvointi > positiivinen vaikutus laatuun*
 - *Espoo: eläinten hyvinvointi > luonnon ja eläinten kunnioitus*

Huom nämä eivät ole yleistettäviä tuloksia!

Näiden perusteella hypoteeseja, joita tarkastellaan kyselyaineistolla

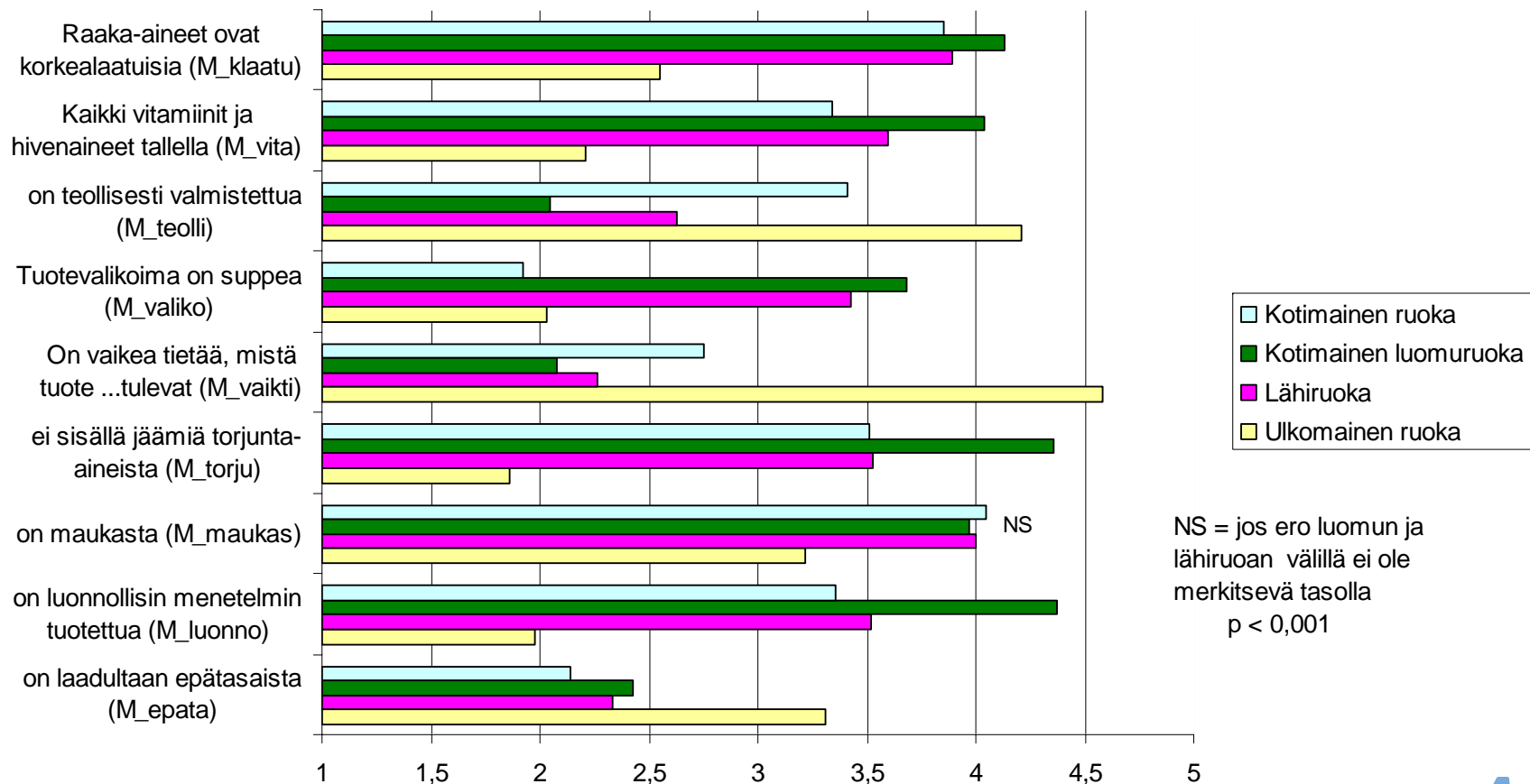
KULUTTAJILLE SUUNNATTU KYSELY

Analysointi vasta alussa!

- 1695 osallistujaa
- Internet käyttäjiä edustava otos koko maasta
- Koko Suomen kuluttajiin verrattuna hieman paremmin koulutettu, Etelä-Suomeen painottuva

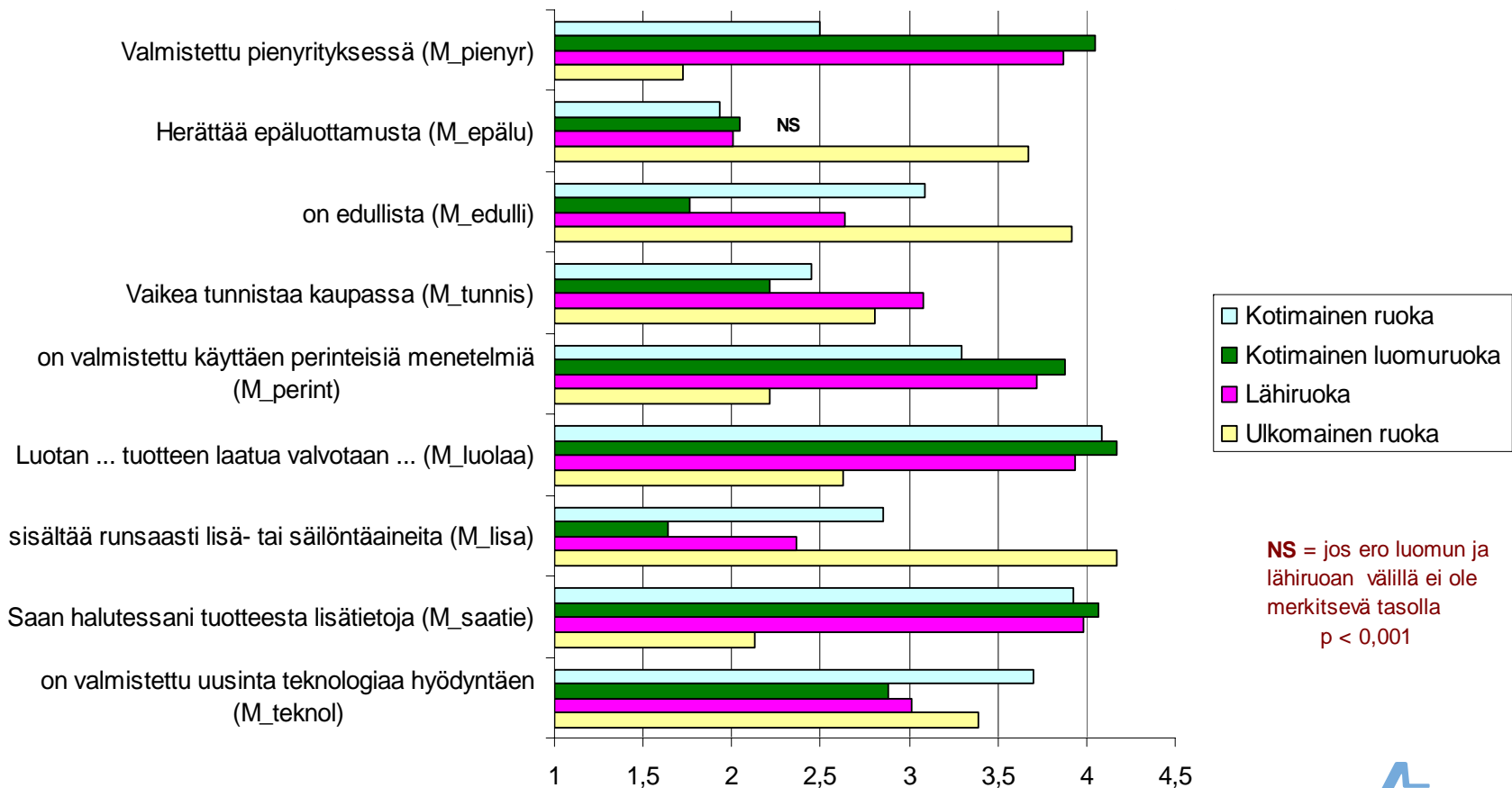
Vastaukset mielikuvaväittämiin koko aineiston keskiarvoja

(asteikko 1 = täysin eri mieltä...5 = täysin samaa mieltä)

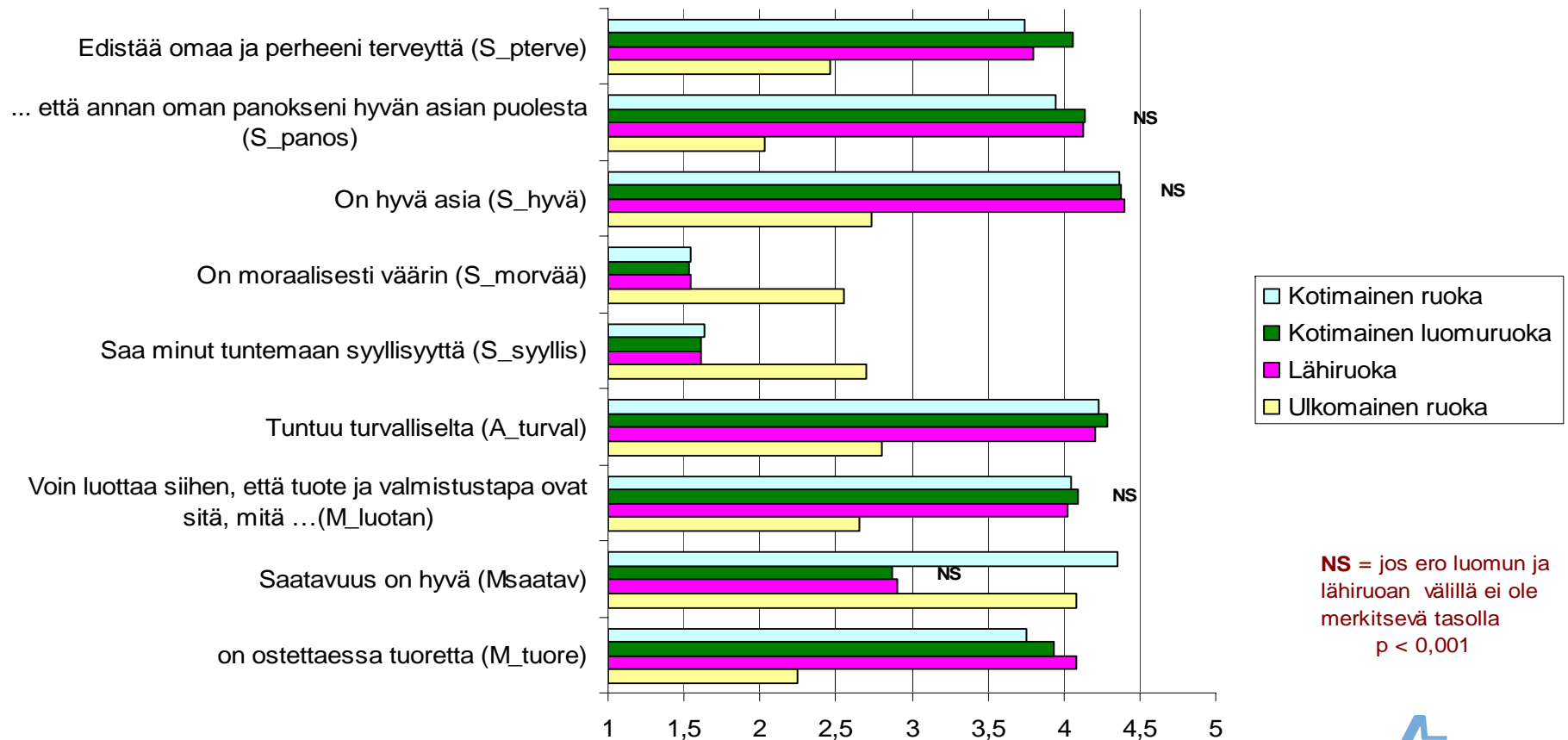
Vastaukset mielikuvaväittämiin koko aineiston keskiarvoja

(asteikko 1 = täysin eri mieltä...5 = täysin samaa mieltä)

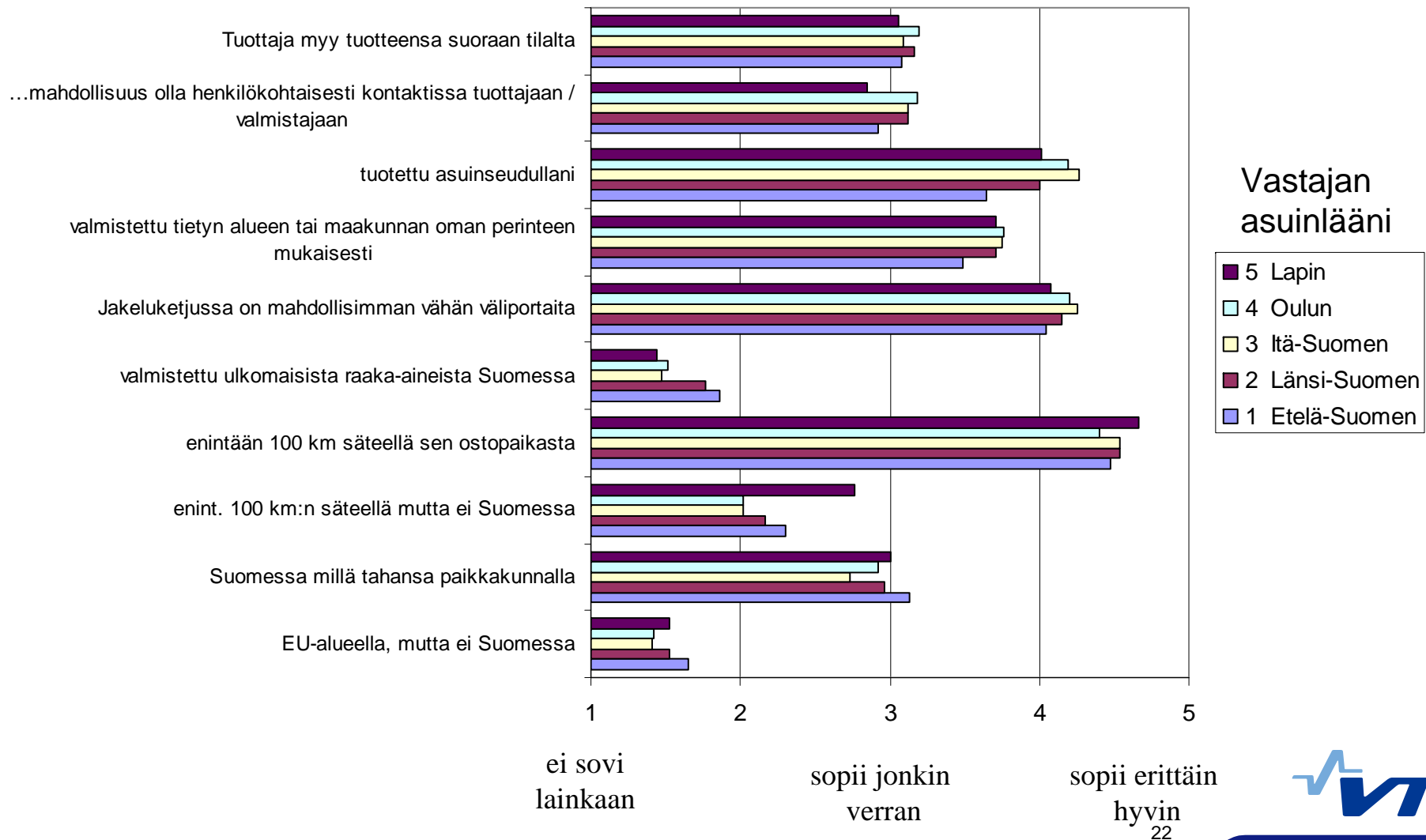
Vastaukset mielikuvaväittämiin koko aineiston keskiarvoja

(asteikko 1 = täysin eri mieltä...5 = täysin samaa mieltä)

Lähiruoan määritelmä

(asteikot: ei tärkeä - tärkeä ominaisuusei sovi lainkaan - sopii erittäin hyvin)

Alustava erotteluanalyysi mielikuvista

sanojen "lähiruoka", "kotimainen luomu", "kotimainen ruoka" ja "ulkomainen ruoka" herättämät mielikuvat eroavat näillä ulottuvuuksilla

1) **luonnollisuus -ulottuvuus** (selittää 75 % varianssista)

- on eduksi kansantaloudelle
- tukee kotiseudun yrittäjiä
- ei runsaasti lisä tai säilöntäaineita
- ei jäämiä torjunta-aineista
- ei vaikea tietää, mistä raaka-aineet tulevat
- valmistettu pienyrityksessä
- luonnollisin menetelmin tuotettua
- saan halutessani tuotteesta lisätietoja
- tunnen, että annan oman panokseni hyvän asian puolesta

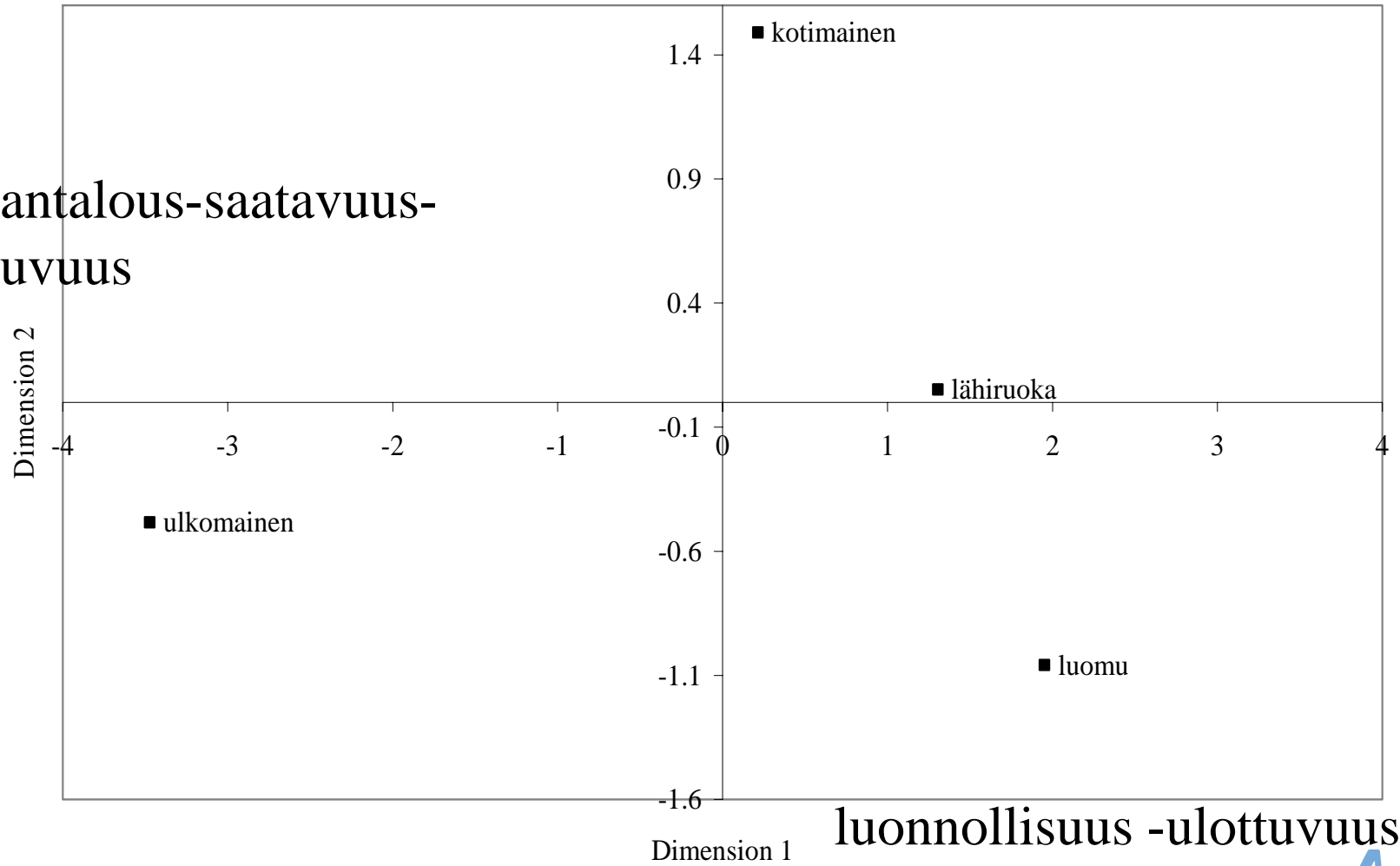
2) kansantalous-saatavuus -ulottuvuus (selittää 15 % varianssista)

- on eduksi Suomen kansantaloudelle
- edullista
- laaja tuotevalikoima
- hyvä saatavuus
- ei herätä epäluottamusta

3) ?? -ulottuvuus - (ristiriitainen !- selittää vain 9 % varianssista)

- vaikea tunnistaa kaupassa
- tukee kotiseudun yrittäjiä
- suppea tuotevalikoima
- (edullista, ei luonnollisesti tuotettu)

kansantalous-saatavuus-
ulottuvuus

luonnollisuus -ulottuvuus

YHTEISTÄ:

- hyvä maku
- luotettavuus
- perinteiset menetelmät
- pienet yritykset
- suppea valikoima

Lähiruoka:

- lyhyet kuljetusmatkat
- oman paikkakunnan elinvoimaisuuden edistäminen
- vaikeampana tunnistaa kaupoissa
- hieman tuoreempaa

Luomu:

- vähemmän lisä- ja torjunta-aineita
- vähemmän teollista
- kallista
- parempi saatavuus

Johtopäätöksiä

- Lähi- ja luomuruoalla on kuluttajille pääosin myönteisiä merkityksiä.
- Lähi- ja luomuruoka on kuluttajien mielissä epämääräinen ja outokin käsite !!!
- Lähi- ja luomuruokaan liitetään hyvin paljon samanlaisia mielikuvia, mutta erojakin on.
- Kuluttajan asuinpaikka vaikuttaa lähi- ja luomuruokaan liitettyihin mielikuviin.

Alustavia johtopäätöksiä alueellisista eroista

LÄHIRUOKA

- Tutumpi ja myönteisempi asia Mikkelissä kuin Espoossa
- Maakunnissa lähiruotalta odotetaan ehkä konkreettisempia aluetaloudellisia ja tuotteen laatuun liittyviä henkilökohtaisia hyötyjä. PK-seudulla altruistisempi näkemys.
- Espoossa lähi- ja luomuruoan mielikuvat ovat lähempänä toisiaan kuin muualla ?
- Mikkelissä tavanomainen tuotanto nähtiin enemmän luomutuotannon kaltaisena kuin Espoossa.
- Kyselyssä Itä-Suomessa / haja-asutusalueilla näytetään asettavan lähiruoalle tiukemmat kriteerit kuin Etelä-Suomessa (ts. p.o. omalta alueelta, ei ulkomaista, ei muualla suomessa tuotettua)

Menetelmävertailusta

- Assosiaatio- ja laddering-haastattelut tuottivat erittäin samanlaisia tuloksia
- Erona se, että ladderingin avulla saadaan tietoa myös siitä, miksi jokin asia on kuluttajalle tärkeää
- ominaisuus > seuraus > arvo
-ketjut

Jatkossa...

- **Kyselyaineiston analyysit**

- Onko kuluttajien käsityksissä eroa eri tyyppisten kuluttajien kesken?
- Kuluttajien, kuntapäätäjien ja suurkeittiöpäätäjien käsitysten vertailua.
- Ketkä kiinnostuneita lähi- ja luomuruoosta joukkoruokailussa (KTK)
- Miten vastaajat uskovat ja toivovat elintarviketalouden muuttuvan?

- Menetelmävertailut
- Kokonaisjohtopäätökset
- Raportit 3 + 1

